

Naar onderwijs voor en door hoogbegaafde leerlingen

Prof. dr. Ton Mooij

Radboud Universiteit Nijmegen / ITS
& Open Universiteit Heerlen / Celstec
2010

Overzicht

1. Herkenning en diagnostiek
2. Onderwijsproblemen hoogbegaafde leerlingen
3. Noodaanpak en systematische aanpak
4. Screening beginkenmerken (ouders, leerkrachten)
5. Pedagogisch-Didactische Kern Structuur (PDKS)
6. Ontwikkeling in praktijk PO en VO
7. Leerling, ouders, leerkrachten, school, omgeving

prof.dr. Ton Mooij, RUI/ITS &
OU/Celstec

Jong hoogbegaafd kind

- Taalniveau en -fantasie
- Rekenkundige ontwikkeling en -rijkdom
- Sociale steun en coaching, gangmaker
- (Senso)motoriek (schrijven)
- Techniek, informatica
- Media, (beeld)cultuur
- Beweging, atletiek
- Expressie, muziek

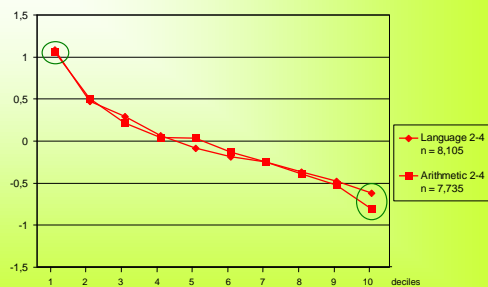
prof.dr. Ton Mooij, RUI/ITS &
OU/Celstec

Jong hoogbegaafd kind

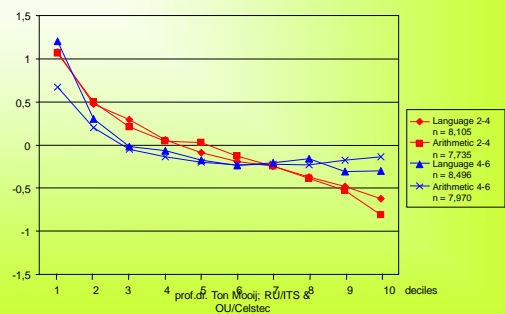
- Niet-alledaags
- Hoogbegaafd: op een of meer gebieden
- Tegelijk soms ook (partieel) leerprobleem
- Grote verschillen tussen kinderen / leerlingen
- Geen / nauwelijks geëigende diagnostiek
- Normering uitgedrukt t.o.v. leeftijdscategorie
- Steeds wisselwerking potentie(s) kind en (on)mogelijkheden tot leren in school

prof.dr. Ton Mooij, RUI/ITS &
OU/Celstec

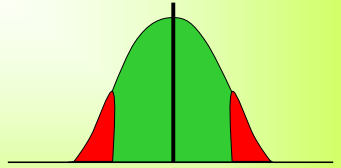
Verschillen z-scores 2004-2002; groep 2-4

Verschillen z-scores 2004-2002 Groepen 2-4 (rood) en 4-6 (blauw)

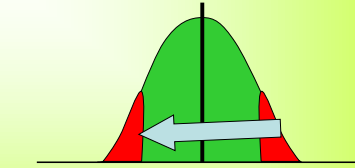
Vierjarigen Risico - OK – Risico

Achterstand: • Taal • Sociaal • Emotioneel • Cognitief	Voorsprong: • Taal • Sociaal • Emotioneel • Cognitief

prof.dr. Ton Mooij; RUI/ITS & OU/Celstec

Binnen enkele maanden / jaren

Achterstand: • 'gedwongen onderpresteren': • cognitief, sociaal, emotioneel	Voorsprong: • 'compenserend gedrag': niet leren plannen en werken, overdaad andere activiteiten, luiheid

prof.dr. Ton Mooij; RUI/ITS & OU/Celstec

“Gedwongen onderpresteren”

- Presteert beneden groepsgemiddelde
- Opdrachten / huiswerk niet af
- Ontevreden, vermijden mislukking / falen
- Moeite met taakgericht werken
- Onverschillig / afwijzend tov school
- Sociale isolatie (internaliseren problemen, m.)
- Externaliseren, storend gedrag etc., j.)

prof.dr. Ton Mooij; RUI/ITS & OU/Celstec

Opvang hoogbegaafde risicoleerling

- Bij interesse uitstekend begrip en geheugen
- Groot verschil mondeling / schriftelijk
- Grote kennis van (bepaalde) feiten
- Levendige verbeelding / creatief
- Werkt thuis aan zelfgekozen activiteiten
- Veel belangstelling en onderzoeksdrang
- Sensitief waarnemer van zichzelf en anderen
- Houdt niet van “drill and practice”

prof.dr. Ton Mooij; RUI/ITS & OU/Celstec

Noodaanpak en systeemaanpak

1. Noodaanpak

- Interesse kind / leerling
- Groepje met (deels) eigen onderwerpen / tempo
- Niveaubepaling per groepje
- Zelfstandiger werken / indikken / uitbreiden
- Motivationale en cognitieve motor voor sociale ontplooiing

2. Systeemaanpak

- Beginkenmerken alle kinderen / leerlingen
- Inhoudelijk-didactisch heldere ordeningen leerstof
- Combinatie inhoud en werkvorm in flexibele leerstoflijnen
- Heldere evaluatie (criterium, norm)
- Organisatieontwikkeling en teamproces

prof.dr. Ton Mooij; RUI/ITS & OU/Celstec

Pedagogisch-didactische visie en onderwijsvisie

Systeemaanpak: serieus wetten PO en VO

- Elk kind dient continue te worden ondersteund in ontwikkeling
- Per competentiegebied: sociaal, emotioneel, creatief, cognitief, motorisch, ethisch, esthetisch, etc.

prof.dr. Ton Mooij; RUI/ITS & OU/Celstec

Passend onderwijs

- Beginkenmerken / steeds vorderingen (motivatie)
- Organisatie steeds ondersteunend (ICT)
- Adequate diagnostiek (ook ICT-gesteund)
- Preventief werken (m.n. risicokinderen)
- Integratie school / ouders / externe desk. (ICT)
- Aaneensluitend (voor)schools tot en met WO

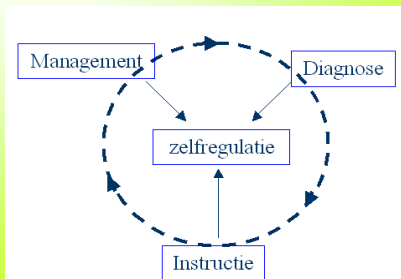
prof.dr. Ton Mooij; RUI/ITS &
OU/Celstec

Leerpsychologische verschillen per competentiegebied

	Laag	Midden	Hoog
Beginniveau	Lager	Midden	Hoger
Leerstappen	Kleiner	Midden	Groter
Motivering	Concreet	Midden	Abstract
Structurering	Opdracht	Midden	Creatie
Duur werken	Korter	Midden	Langer
Herhaling	Met variatie	Midden	Nieuw
Begeleiding	Vaker	Midden	Minder
Zelfregulerend	Minder	Midden	Meer

prof.dr. Ton Mooij; RUI/ITS &
OU/Celstec

Leerarrangementen en zelfregulatie: uitingen / bewijzen in leerprocessen

Onderwijspraktijk

- Foto's van schoolontwikkeling PO en VO
- Instrument en screening beginkenmerken
- Pedagogisch-didactische Kern Structuur
- Benutting software
- Invoering in eigen schoolpraktijk
- Ontwikkeling en onderzoek effecten

prof.dr. Ton Mooij; RUI/ITS &
OU/Celstec

Screenen beginkenmerken

Peuterspeelzaal, ouders, leerkracht groep 1

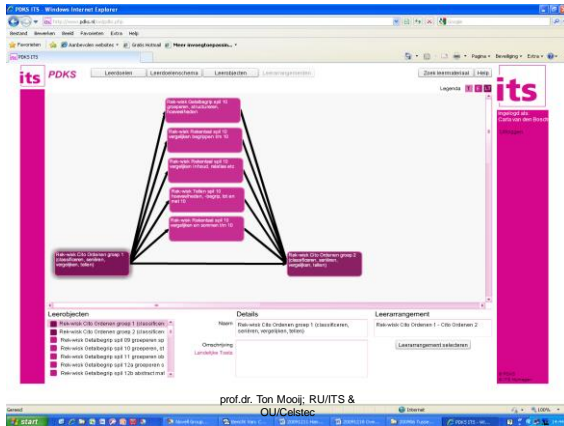
Beginkenmerken door leerkracht
Geschat taalniveau

In vergelijking met leeftijdgenoten is een kenmerk van het kind

- naar betekenis van woorden vragen
- moeilijke woorden willen begrijpen
- in goede zinnen praten
- interesse in lezen
- leest het?
- interesse in letters/schrijven
- schrijft het?

minder	▼
- kies -	▼
minder	
iets minder	
evenveel	
iets meer	
meer	
- kies -	▼

alles beantwoord, volgende blad

Ontwikkeling en implementatie per school

Ontwikkelregels:

1. Bepaal beginkenmerken **alle inkomende** leerlingen, onafhankelijk van 'begaaftheidsniveaus'
Vierjarigen: instrument 4-jarigen ouders, leerkrachten
Instromers: aan de hand van PDKS
2. Benut leerdoelenschema's w.b. leerarrangementen
3. Stel (per competentiegebied) kleine groepen samen
4. Sociaal constructief en zelfregulerend gedrag
5. Uitbouw leerarrangementen in samenhang en -werking
6. Continuïteit beoordeling leersucces in vorderingen
7. Doorlopend overbruggen leerjaren en onderwijstypen

prof.dr. Ton Mooij; RUI/ITS &
OU/Celstec

Onderwijsinnovatie, workshops, training

Handleiding voor school / leerkrachten

Bespreken beginkenmerken kind met ouders

Nadere diagnostiek?

Koppeling met scores beginkenmerken in PDKS

Criterium- en normgerelateerde leervorderingen

PDKS – per leerling, in groep, steeds succes ervaren

prof.dr. Ton Mooij; RUI/ITS &
OU/Celstec

Vragen?

Conclusies

Doen!

prof.dr. Ton Mooij; RUI/ITS &
OU/Celstec